

Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**«ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ + «УКРАЇНА - ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ»:
ВЗАЄМНІ ПЕРЕВАГИ ТА НАСЛІДКИ»**

Студент(ка) 5 курсу, групи ЕМЕм-11

Титар У. Б.

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Магістерська програма: Міжнародна економіка

Керівник:

д.е.н., професор

Іващук І. О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

Тернопіль – 2017

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні засади функціонування зони вільної торгівлі як етапу міжнародної економічної інтеграції.....	7
Розділ 2. Аналіз конвергенції України та ЄС у сфері зони вільної торгівлі.....	16
Розділ 3. Пріоритетні напрями розвитку співпраці в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.....	25
Висновки.....	36
Список використаних джерел.....	39

Вступ

Поглиблена та всеосяжна угода про вільну торгівлю (ЗВТ+) між Україною та ЄС – це широкомасштабна за змістом торговельна угода, яка спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС.

На відмінно від зони вільної торгівлі, яка являє собою угруповання з двох або кількох митних територій, які скасували тарифні обмеження та інші обмежувальні заходи на значні обсяги торгівлі товарами з цих територій допускаються певні виключення з режиму вільної торгівлі так званих “чутливих” товарів, відповідно до принципів Світової організації торгівлі, Зона вільної торгівлі + включає не лише торгівлю товарами, але й послугами, передбачає доступ до ринків державних закупівель, лібералізацію режимів іноземного інвестування запровадження нових правил щодо окремих аспектів конкурентної політики, у тому числі державної допомоги застосування сучасних норм і правил захисту прав інтелектуальної власності.

У 2014–2015 рр. українські експортери мали змогу практично безмитно продавати свої товари на європейському ринку. Європейські ж компанії завозили в Україну товари, оплачуючи ввізне мито. За оцінками експертів, ці преференції мали приносити Україні до 500 млн євро доходу в рік і зберігали для вітчизняних виробників більш вигідні умови конкуренції на внутрішньому ринку .

З 1 січня 2016 р. вступила в дію економічна частина Угоди, яка передусім пов’язана із взаємним зниженням тарифних обмежень, наданням безмитного доступу в рамках квот. Україна та ЄС скасують імпортні мита на близько 97 % та 96,3 % тарифних ліній, відповідно. Однак, девальвація гривні вже радикально

змінити цінові пропорції й для основної частини української продукції зниження ставки мита погоди не зробить. Значно важливішим завданням для України є довгострокові чинники конкурентоспроможності, які пов'язані зі структурно-технологічними особливостями вітчизняної економіки, її інституційною структурою, ефективністю державної політики.

Створення ЗВТ Україна – ЄС передбачає співпрацю за різними напрямками, що переважно містяться у площині питань зовнішньоторговельної сфери (зокрема торгівлі товарами та послугами, митно-тарифного регулювання, інвестиційної та конкурентної політики та врегулювання суперечок).

Саме Європейський вибір є для України стратегічним напрямом міжнародного співробітництва. Обравши Європу у якості зразка майбутнього розвитку, Україна має підпорядкувати цій меті економічні, політичні, соціокультурні, наукові й освітні пріоритети. Важливим при цьому є й збереження власних надбань, якими вона завжди вирізнялась серед країн європейського простору

Майбутнє України на європейському просторі визначається підписанням Угоди про асоціацію, що матиме сприятливе значення, передусім, для розвитку торговельно-інвестиційного співробітництва та впровадження соціальних стандартів[1, с. 49-59].

Актуальність теми дослідження. Одним із головних завдань України на шляху реалізації європейського вектора зовнішньої політики є реалізація Угоди про політичну асоціацію та економічну інтеграцію (далі Угода). В основі цієї Угоди лежить поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, яка надасть Україні нові можливості для модернізації її економічного розвитку та торговельних відносин із країнами ЄС. У зв'язку з переорієнтацією вітчизняного експорту через часткову втрату ринків країн СНД актуальність такої Угоди лише посилюється.

Мета магістерської роботи полягає в аналізі основних переваг та недоліків для України в контексті реалізації Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

- дослідити поняття та сутність Зони вільної торгівлі +;
- дослідити стан і структуру торгівельних відносин між Україною та ЄС;
- дослідити особливості функціонування на кожному етапі механізмів зони вільної торгівлі;
- дослідити вплив ЗВТ з ЄС на загальноекономічні показники розвитку України;
- дослідити основні переваги України та ЄС в контексті угоди про зону вільної торгівлі;
- дослідити наслідки, ризики та недоліки України та ЄС в контексті угоди про зону вільної торгівлі.

Об'єктом дослідження є Зона вільної торгівлі + «Україна-ЄС».

Предметом виступають особливості міжнародної інтеграції на сучасному етапі трансформації економіки України.

Методологічною основою даного дослідження є загальнонаукові методи (аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння, графічний, економіко-статистичний, узагальнення).

Новизна дослідження полягає у нових можливостях для модернізації в Україні економічного розвитку і торговельних відносин з країнами ЄС, шляхом створення Угоди про Зону вільної торгівлі.

Розділ 1. Теоретичні засади функціонування зони вільної торгівлі як етапу міжнародної економічної інтеграції.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі є частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та однією з найамбітніших двосторонніх угод, які укладав будь-коли Євросоюз. ПВЗВТ надасть Україні можливості для модернізації її торговельних відносин та економічного розвитку. Інструментами для цього є відкриття ринків шляхом поступового скасування митних тарифів, надання безмитного доступу в рамках квот, а також масштабна гармонізація українських законів, норм та стандартів з тими, що діють у ЄС у різних прямо або опосередковано пов'язаних із торгівлею секторах. Це створить умови для гармонізації стандартів України та ЄС у ключових галузях.

Терміном міжнародна економічна інтеграція окреслюються різні форми коротко- і довгострокового економічного співробітництва - від торгівлі до передачі частини суверенітетів спільним інституціям - між політично незалежними країнами на основі угод міжнародно-правового кшталту. Регіональна інтеграція може набувати різних форм, котрі виділяються за рівнем кооперації та глибини відношень між ринками окремих країн. Виділяють такі етапи інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічно-монетарний союз і повний економічно-політичний союз[6].

Угода про вільну торгівлю ґрунтується на міждержавній угоді між країнами-учасницями. Кожен член зони вільної торгівлі (ЗВТ) залишає за собою право на ведення самостійної економічної політики. Сфери співробітництва визначаються угодою про ЗВТ. Для координації діяльності і розгляду розбіжностей у ході вирішення питань технічного характеру, як правило, створюється Секретаріат ЗВТ. Можливе також створення окремого органу з наданням йому права прийняття обов'язкових рішень, що стосуються питань технічного характеру. Єдиний митний тариф не встановлюється. Кожний член визначає митний збір відповідно до економічних потреб третьої сторони.

Необхідною умовою є використання країнами — учасницями ЗВТ єдиної номенклатури опису і кодування товарів.

Утворення зони вільної торгівлі (ЗВТ) це один з найбільш поширених етапів міжнародної економічної інтеграції. При утворенні ЗВТ в країнах-учасницях скасовуються митні збори і податки, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі згідно з міжнародним договором. Це більш глибокий тип інтеграції, ніж преференційні угоди. За кожною країною-учасницею зберігається право на самостійне і незалежне визначення режиму торгівлі по відношенню до третіх країн. У більшості випадків умови зони вільної торгівлі поширюються на всі товари крім продуктів сільського господарства. Зона вільної торгівлі може координуватися невеликим міждержавним секретаріатом, розташованим в одній із країн-членів, але зазвичай обходяться без нього, а основні параметри свого розвитку країни погоджують на періодичних нарадах керівників відповідних відомств. Між країнами-учасницями зберігаються митні кордони і пости, які контролюють походження товарів, які перетинають їхні державні кордони[7, с. 4].

ЗВТ – це простір, створений двома чи більше країнами, в межах якого негайно та поступово відміняються митні і торгівельні перешкоди, проте кожна з країн зберігає свої митні тарифи і особливі правила торгівлі відносно третіх країн. Цей тип міжнародної інтеграції має перехідний характер і тяжіє до перетворення на митний союз, в іншому випадку зона вільної торгівлі перестає існувати.

Суттєвим недоліком цієї стадії регіональної інтеграції є необхідність установлення правил походження товарів (внутрішнього та зовнішнього), що значно ускладнюється в умовах посилення ролі транснаціональної корпорацій і тотальної глобалізації.

Теоретично найважливішими економічними ефектами інтеграції є статичні, пов'язані з лібералізацією торгівлі, які властиві ЗВТ.

Практично скрізь у світі наростає число двосторонніх угод. Саме по собі зростаюче число двосторонніх торговельних угод призводить до паралелізму і конфлікту, зобов'язань країн відносно сильно різняться між собою тарифікацією і правилами походження товарів. У цих умовах дрібним і середнім підприємствам

доводиться розплутувати складний клубок торговельних угод, підписаних їхньою країною, і нести додаткові операційні витрати. Проте накладення один на одного і перетин двосторонніх угод (що носять, на перший погляд, дещо хаотичний вигляд, їх часто називають тарілкою спагетті, мають шанси в кінцевому підсумку перетворитися на досить раціональну систем. Конкуренція провідних держав за ринки шляхом укладення індивідуальних угод з окремими державами може до того ж дати більш економічно слабким країнам додаткові вигоди, особливо при їх злагоджених колективних діях в рамках регіональних зон вільної торгівлі. Крім торгівлі товарами і послугами, двосторонні угоди азіатських країн охоплюють все більш широкий спектр відносин, включаючи науково-технічне та військово-технічне співробітництво, фінанси, культурні зв'язки спільну розробку природних ресурсів, екологію. У результаті між різними країнами складаються складні, комплексні зв'язки з вираженим індивідуальним характером. Сторони часто називають їх особливими, політичні та економічні складові тісно переплітаються. [6].

Таким чином, світова економічна практика підтверджує загалом позитивний характер впливу зон вільної торгівлі на соціально-економічний розвиток країн-учасниць. Процес регіональної і міжрегіональної інтеграції який постійно посилюється, свідчить про нову якість світового господарства про її глобалізацію, про бажання всієї світової спільноти здійснити перехід до нових форм інтеграції.

Проблеми утворення і функціонування ЗВТ в світовому господарстві все більше досліджується. Зони вільної торгівлі можуть розглядатися як проміжна форма міжнародної економічної інтеграції, як механізм переходу до більш складних і розвинених форм економічної взаємодії країн, як самодостатню модель, яка не передбачає інтеграції з іншими структурами або переходу до більш розвинених форм інтеграції.

Перша модель передбачає рух до певної відокремленості від світових ринків, може виступати засобом протекціонізму для певних сфер і галузей національних економік. Тому внутрішні чинники структурних змін у межах

митних союзів повинні бути достатніми, аби попередити можливу економічну автаркію й уповільнення соціально-економічного розвитку країн-членів.

Найбільш ефективною і виправданою ця модель є для країн з достатньо високим рівнем соціально-економічного розвитку (наприклад, ЄЕС). Використання ж її для країн з невисоким рівнем соціально-економічного розвитку, недостатньо розвиненою структурою національного виробництва, як правило, досить швидко вичерпує себе [1, с. 57].

Найрозвинутішою формою інтеграції в світі вважається об'єднання західноєвропейських країн у Європейський Союз, який у перспективі планується як зона формування єдиного економічного простору в Європі. З 1 січня 1994 р. ЄЕС перетворюється в Європейський Союз.

З 1960 р. в Європі починає функціонувати міжнаціональна зона вільної торгівлі - Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). У 1991 р. ЄС і ЄАВТ підписали угоду про створення Європейського економічного простору.

Європейська економічна зона (ЄЕЗ) або Європейський економічний простір (ЄЕП) - зона вільного руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили, що включає в себе країни ЄС і країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), крім Швейцарії.

З 1990-х рр. у світовій економіці помітно зросло число укладених двосторонніх угод про вільну торгівлю, причому в багатьох випадках між країнами, що належать до різних регіонів. Новизна даного явища досить-таки яскраво визначена в доповіді Світового банку Перспективи розвитку світової економіки в 2005 р., темою якого стали Торгівля, регіоналізм та розвиток

У середині 90-х років у світі діяло 85 регіональних торгових і економічних угод. Ця кількість значно перевищувала кількість реально функціонуючих інтеграційних об'єднань. За даними Світового банку, на початку XXI ст. сьогодні у світі налічується близько 20 функціонуючих регіональних інтеграційних об'єднань. Вони розрізняються за глибиною і характером обраної інтеграційної стратегії, за сферами і масштабами їх діяльності, за кількістю країн-учасниць [5].

Найбільш розвинене в даний час інтеграційне об'єднання - Європейський союз. Він пройшов стадію ЗВТ та існує зараз у формі політичного союзу. На 1 січня 2013 р. в нього входить 27 країн. Вирішується питання про подальше розширення ЄС, у цьому році готується до входу Хорватія.

Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ, 1960 р.) У 1960 р. на основі підписаної в Стокгольмі конвенції утворилася Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), до якої спочатку увійшли Великобританія, Австрія, Данія, Норвегія, Португалія, і Швеція (за ініціативою Великобританії). Договір про ЄАВТ поширювався і на Ліхтенштейн, який полягає в унії зі Швейцарією.

Первісними цілями асоціації було забезпечення вільної торгівлі серед країн-учасниць і укладення всеосяжної торгової угоди з ЄЕС.

Угоди про вільну торгівлю у Північній Америці. НАФТА (1994 р.) Природно-кліматичні, географічні, культурно-історичні фактори традиційно сприяли розвитку інтенсивних господарських зв'язків Канади і США. У силу різних економічних потенціалів обох країн тісна прив'язка Канади до економіки США набувала характеру залежності [1, с. 49-51].

Карибська зона вільної торгівлі (КАРІКОМ) у складі 14 невеликих острівних держав Карибського басейну (крім Куби і Домініканської республіки і Гаїті). Вона 1973 р. була перетворена в Карибське товариство з метою утворення спільного ринку. Ці інтеграційні об'єднання поставили мету подальше поглиблення регіональної співпраці у напрямку створення митного союзу

На даний момент майже кожна країна належить принаймні до однієї регіональної угоди, а деякі є учасниками багатьох угод. В середньому кожна країна належить до регіонально торгівельним угодам, хоча існують і відмінності по регіонах і рівнем розвитку країни. Функціонування зони вільної торгівлі дозволяє країнам більш чітко виконувати прийняті на себе зобов'язання, удосконалювати всю систему зовнішньоекономічної діяльності, гнучкіше пристосовуватися до міжнародної практики.

Положення щодо поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі вписані у 15 главах, 25 додатках та 2 протоколах:

1. Національний режим та доступ товарів на ринки
2. Засоби захисту торгівлі
3. Технічні бар'єри в торгівлі
4. Санітарні та фіто санітарні заходи
5. Митні питання та сприяння торгівлі
6. Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами, електронна торгівля
7. Поточні платежі та рух капіталу
8. Державні закупівлі
9. Інтелектуальна власність
10. Конкуренція
11. Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями
12. Прозорість
13. Торгівля та сталий розвиток
14. Врегулювання спорів
15. Механізм посередництва

Візьмемо до прикладу главу про доступ до ринку товарів, у ній йдеться про зменшення чи скасування мит на імпорт та експорт. Переважну більшість їх мало би бути скасовано відразу після набуття Угодою чинності, для промислових товарів лібералізація означатиме негайне скасування діючих увізних мит на більшість товарів (82,6% – Україна та 91,8% – ЄС), для сільськогосподарської продукції з моменту тимчасового застосування Угоди з боку ЄС та її ратифікації Україною мита буде скасовано на 35,2% тарифних ліній Україною та 83,1% – Євросоюзом. Що стосується решти товарів, то по 52% тарифних ліній Україна запроваджує перехідні періоди тривалістю від 1 до 7 років, на 9,8% – часткову лібералізацію та на 3,0% – безмитні тарифні квоти. Це означає, що для особливо чутливих секторів поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі дає українським виробникам більше часу для адаптації до конкурентнішого середовища, водночас надаючи споживачам більший вибір продуктів за нижчими цінами. Стосовно експортних мит сторони домовилися, що від набуття Угодою

чинності не запроваджуватимуть у двосторонній торгівлі нових, а діючі на сьогодні в Україні експортні мита буде поступово впродовж 10 років скасовано. ПВЗВТ сприятиме розвитку торгівлі через скасування чи зменшення мит на імпорт. У результаті українські експортери заощаджуватимуть 487 млн. євро щороку. Своєю чергою, в результаті скасування українських імпортних мит експортери ЄС заощаджуватимуть 391 млн. євро щороку[8].

Щодо сільського господарства, то український аграрний сектор отримає найбільші переваги від зменшення увізних мит: 330 млн. євро для сільськогосподарської продукції та 53 млн. євро для переробленої сільськогосподарської продукції. Нові можливості доступу до ринку Євросоюзу та запровадження вищих стандартів виробництва продукції заохотять інвестиції, стимулюватимуть модернізацію сільського господарства та покращать умови праці.

Щодо промисловості, то Україна зменшить увізні мита на продукцію машинобудування та побутові пристрої на загальну суму до 75,2 млн. євро. Передбачено деякі винятки для автомобілів, але загалом щодо транспортних засобів Україна скасує мита на суму 117,3 млн. євро. Скасування Євросоюзом мит на імпорт продукції хімічної промисловості означатиме для українських експортерів щорічну економію у 26,8 млн. євро, тоді як економія європейських експортерів від скасування увізних мит Україною становитиме 64,3 млн. євро.

Якщо проаналізувати главу заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна комерція, то її положення сприятимуть максимальній інтеграції України в ринок ЄС. На відміну від класичних зон вільної торгівлі, ПВЗВТ передбачає свободу заснування підприємницької діяльності (на відміну від комерційної присутності) у секторах з надання послуг та інших сферах, які не стосуються послуг (це право обмежене у низці секторів, визначених у так званому негативному списку). Передбачено також розширення внутрішнього ринку для низки ключових секторів послуг після того, як Україна імплементує відповідне законодавство ЄС. Такий підхід є безпрецедентним для Євросоюзу і гарантує автоматичне потрапляння під дію угоди нових видів послуг та подальшу

лібералізацію для тих, що не внесені до негативного списку. Положення щодо національного регулювання, поштової та кур'єрської служб, фінансових та телекомунікаційних послуг покращать прозорість та правову чіткість для інвестицій з ЄС в Україну. ПВЗВТ передбачає також законодавче зближення у сфері фінансових, телекомунікаційних, поштових, кур'єрських послуг та міжнародного судноплавства. Україна зобов'язується гармонізувати своє законодавство з законодавством ЄС у цих секторах. Там, де це буде зроблено, українські компанії отримуватимуть доступ до ринку ЄС, що є безпрецедентним рівнем інтеграції. Для ЄС процес наближення законодавства означатиме також, що інвестори з країн Євросоюзу матимуть в цих секторах таке ж законодавче поле для роботи в Україні, як і в ЄС[6].

Глава про державні закупівлі голосить, що Україна протягом кількох років має адаптувати своє законодавство відповідно до норм ЄС щодо державних закупівель. За винятком закупівель для армії, українські постачальники та надавачі послуг матимуть повний доступ до ринків державних закупівель Євросоюзу. Постачальники та надавачі послуг з ЄС матимуть такий само доступ до українського ринку закупівель. Ця глава є прикладом безпрецедентної інтеграції до спільного ринку ЄС держави, яка не є членом Європейського економічного простору.

Щодо конкуренції, то сторони в Угоді забороняють та мають намір накладати санкції на певні практики та домовленості, які могли б зашкодити конкуренції та торгівлі. Анти конкурентна практика – така як картелі, зловживання домінуючим становищем на ринку та анти конкурентні злиття – будуть предметом ефективної протидії відповідних інституцій. Сторони зобов'язуються забезпечувати застосування законодавства про конкуренцію, яке ефективно протидіє анти конкурентним практикам та операціям, а також визнають важливість застосування свого відповідного законодавства про конкуренцію у прозорий, своєчасний та недискримінаційний спосіб, поважаючи принципи процесуальної справедливості та права на захист. Україна наблизить своє законодавство у сфері конкуренції та практику його застосування до норм

ЄС у низці сфер. Сторони також забезпечуватимуть застосування законодавства про конкуренцію до державних підприємств та підприємств, яким надано спеціальні або виключні права. Це забезпечить рівний доступ компаній сторін до ринків одна одної та унеможливить дискримінацію з боку монополій. Положення глави передбачають також співробітництво між сторонами та проведення консультацій щодо питань, порушених однією із сторін. Євросоюз та Україна зобов'язуються виправляти або усувати перешкоди для конкуренції, спричинені дотаціями, там де це зачіпає торгівлю. Україна також бере зобов'язання адаптувати систему контролю над державною допомогою відповідно до тієї, яка є в Євросоюзі, включаючи створення незалежних органів. Це унеможливить деякі види державної допомоги із 15 використанням державних ресурсів, що спотворюють або можуть загрожувати спотворенням конкуренції шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів. Сторони щорічно інформуватимуть одна одну про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між сторонами. Правила щодо надання державної допомоги буде застосовано в усіх лібералізованих в результаті створення ПВЗВТ сферах, за винятком сільського господарства та рибальства[5].

Розділ 2. Аналіз конвергенції України та ЄС у сфері зони вільної торгівлі.

Стратегічною метою економічного розвитку України є здобуття гідного місця в міжнародному поділі праці, зокрема, у сфері зовнішньої торгівлі. Європейський союз є наймогутнішим глобальним економічним об'єднанням, найбільшим і найпривабливішим регіональним ринком світу.

Як видно на рис.1.1, Україна зберігає з ЄС від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами, тобто є країною, яка переважно імпортує товари з ЄС, аніж експортує до нього. Великою мірою це пов'язано і з порівняною закритістю окремих ринків ЄС, і з невідповідністю українських товарів європейським стандартам.

У 2000–2008 роках експорт товарів до ЄС потужно зростав – з 4,6 млрд. доларів США 2000 року до 18,1 млрд. доларів 2008 року, середній річний темп приросту за цей період – 20,1%.

Імпорт зростав ще потужніше – з 4 млрд дол. 2000 року до 28,9 млрд. доларів 2008 року, середній річний темп приросту за цей період – 26,9%. Вищі темпи зростання імпорту перетворили незначний профіцит у торгівлі з ЄС на початку періоду (522 млн. доларів 2000 року) на суттєвий дефіцит 10 млрд. доларів США наприкінці періоду.

На початку кризи 2008 р. товарооборот різко (удвічі) зменшився, що було викликано девальвацією гривні та зупинкою споживчого кредитування, але з 2009 року він знову зростає, майже досягши 2012 року показників 2008 року. Загалом ЄС є другим найбільшим торговельним партнером України після РФ[2].

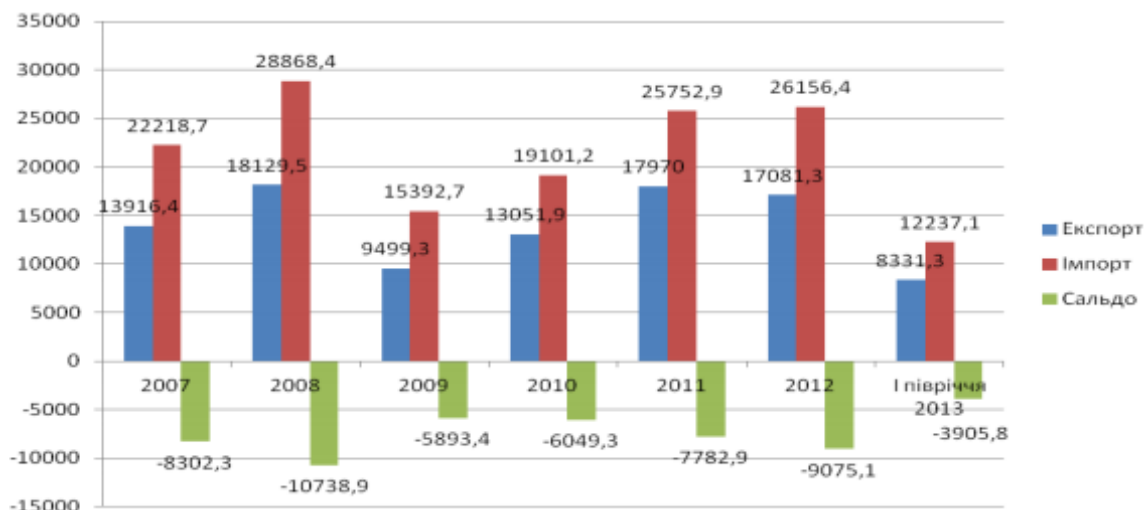

Рис. 1.1. Зовнішня торгівля України товарами з країнами ЄС

Джерело: [2]

Експорт України і в цілому, і до держав ЄС характеризується переважанням сировинних товарів (рис. 1.2).

Можна чітко виділити дві сукупності товарів, що разом дають більш як половину доходів від експорту.

По -перше, це продукція гірничо- металургійного комплексу – руда та чорні метали.

По-друге, це продукція сільського господарства, і необроблена – пшениця, кукурудза, насіння соняшнику, і оброблена – соняшникова олія[3]

Рис. 1.2. Основні групи товарів у структурі експорту України, 2013 рік
Джерело:[3]

Водночас в імпорті України переважають високотехнологічні товари та складні хімічні сполуки (рис. 1.3). У найвагомій групі – реактори ядерні, котли, машини – велика кількість різноманітних механізмів і для виробництва – косарки, комбайни, промислові холодильники, і для населення – різноманітна побутова техніка. Важливий складник імпорту автомобілів, особливо легкових. У цілому імпорту набагато високотехнологічніший і ширший за номенклатурою, аніж експорт[4].

Рис. 1.3. Основні групи товарів у структурі імпорту України, 2013 рік

Джерело:[4]

На рис. 1.4 наведено обсяги та динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку України за 2005–2012 роки. Можна побачити, що більшу частку інвестицій становлять інвестиції з ЄС, і вони постійно збільшуються. Варто зазначити, що близько 25% загальносвітових інвестицій надходять з Кіпру, що є офшорною зоною для України та більшою мірою уособлює повернення капіталів, виведених локальними бізнесменами в попередні роки.

В умовах непрозорості власників офіційно ускладненим є питання чіткого розподілу між інвестиціями українського походження та європейського. Крім того, важливим для оцінки чинником є те, що інвестиції на Кіпр становлять загалом майже 6 млрд. доларів США 2012 року (ці операції здійснюють українські ФПГ для мінімізації податків та адміністрування в разі розміщення акцій на зовнішніх ринках), тому сальдо за інвестиціями насправді менше на цю цифру[2].

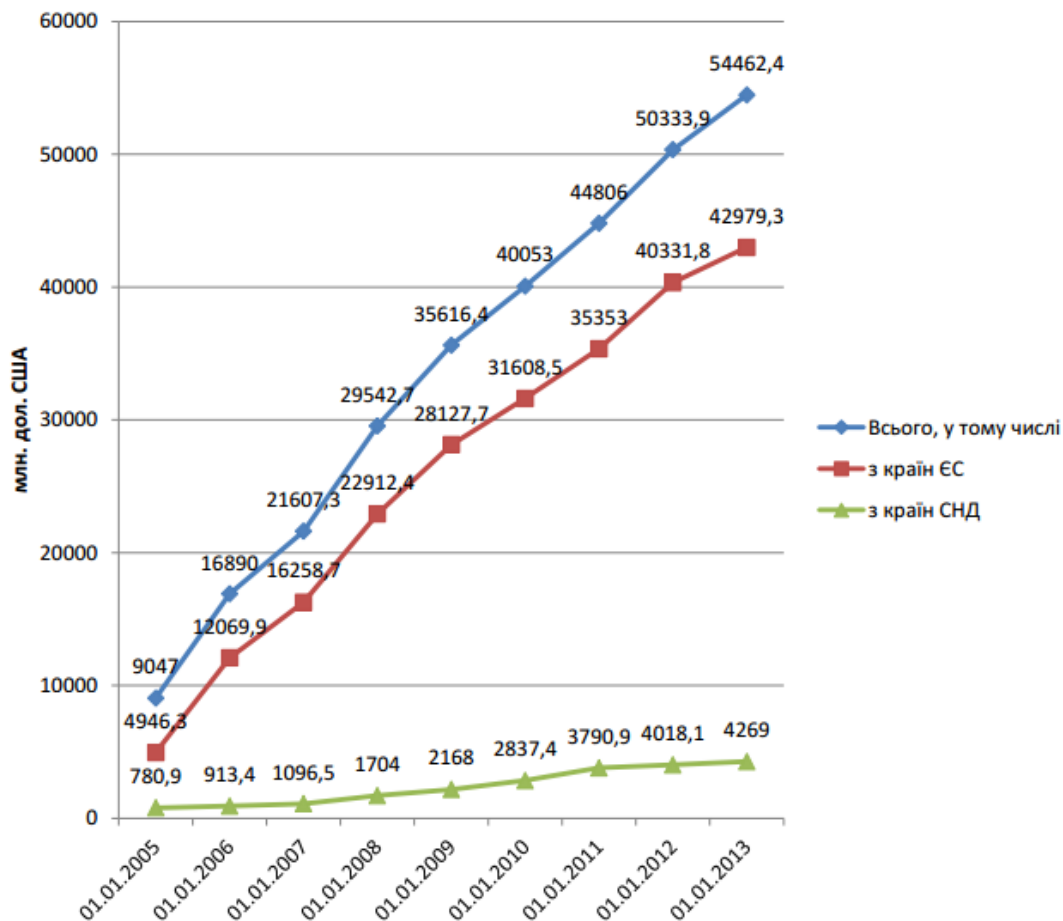

Рис. 1.4. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України
Джерело:[2]

На 1 липня 2013 року сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених з початку інвестування в економіку України, становив 55,3 млрд. доларів США, що в розрахунку на особу становить 1 218,1 доларів. З держав ЄС внесено 42,8 млрд. доларів інвестицій (77,4% загального обсягу акціонерного капіталу), з країн СНД – 4,4 млрд. доларів (7,9%), з інших країн світу – 8,1 млрд. доларів США (14,7%). До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більш як 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять сім держав ЄС: Кіпр – 17,9 млрд. доларів США (32% загальної суми ПІІ та 42% суми ПІІ, внесених з ЄС), Німеччина – 6,2 млрд. доларів, Нідерланди – 5,4 млрд. доларів, Австрія – 3,2 млрд. доларів, Велика Британія – 2,7 млрд. доларів, Франція – 1,8 млрд. доларів

та Італія – 1,1 млрд. доларів. Всього, у тому числі з країн ЄС з країн СНД 15 Велику частку ПІІ зосереджено на підприємствах промисловості – 17,5 млрд. доларів (31,7%), зокрема переробної – 14,3 млрд. доларів США. В установах фінансової та страхової діяльності акумульовано 14,9 млрд. доларів США (26,9% загального обсягу) прямих інвестицій, у підприємствах з оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6,7 млрд. доларів, (12,1%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 4,2 млрд. доларів США (7,6%).

Тепер розглянемо динаміку відкритості торгівлі товарами та послугами України та ЄС за останні п'ять років[16].

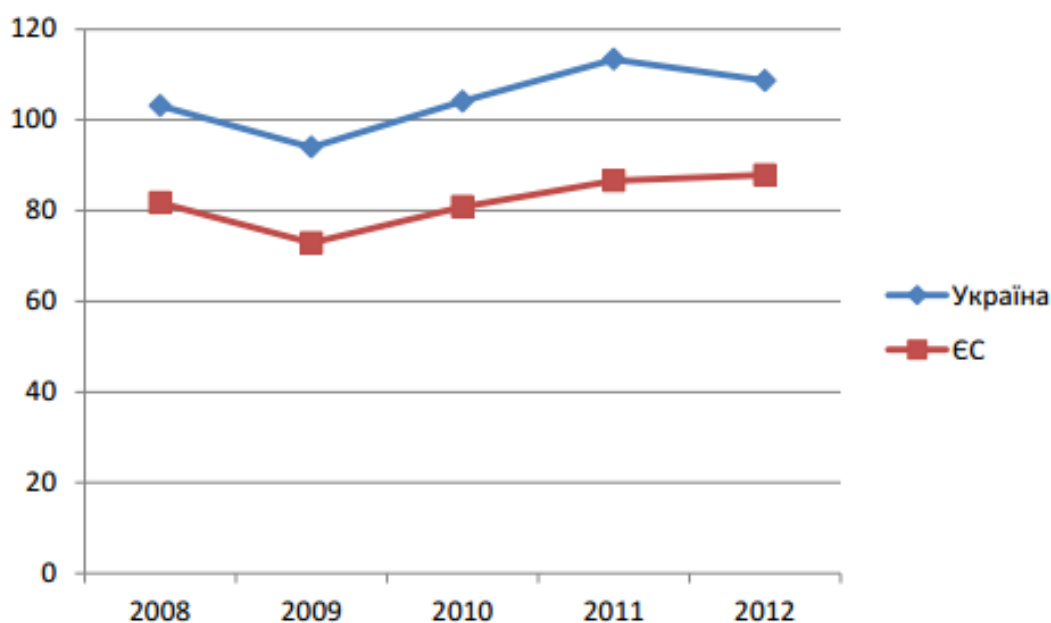

Рисунок 4.5 Відкритість торгівлі

Джерело: За даними UNCTAD

Ми бачимо, що Україна більш відкрита для зовнішньої торгівлі, аніж ЄС. Потрібно враховувати також, що експорт може залежати від імпорту, бо для багатьох виробів, які виробляють на експорт, часто використовують імпортні складники.

Україна в цілому має дуже відкриту економіку. Це разом з доволі вузьким асортиментом експортованих товарів робить країну вразливою до зовнішніх шоків: одне з найбільших падінь ВВП у світі під час кризи 2008–2009 років –

результат такої відкритості в умовах, коли не можна сподіватися на допомогу торговельного партнера і на його підтримку попиту.

Теорія міжнародної торгівлі констатує, що певні переваги від торгівлі забезпечують спеціалізацією в секторі порівняльної переваги країни. Індекс виявлених порівняльних переваг (RCA) показує, в яких товарах країна має порівняльні переваги.

Вважають, що країна має виявлену порівняльну перевагу, якщо значення індексу перевищує 1, та виявлену порівняльну невігоду, якщо значення індексу менше 1.

Для розрахунку індексу взято дані експорту України та світового експорту за групами товарів за 2012 рік зі статистичної бази даних торгівлі товарами Організації Об'єднаних Націй.

Розрахувавши індекси виявлених порівняльних переваг для України за групами товарів і для ЄС за групами товарів, можна порівняти, де Україна має більше переваг, аніж Європа[8].

За 2012 рік найсуттєвіші виявлені порівняльні переваги представлені в Таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. Індекс виявлених порівняльних переваг за групами товарів для України та ЄС

Групи товарів	RCA для України	RCA для ЄС
Немолоті пшениця та пшенично-житні культури	12,68	0,84
Дрова і деревне вугілля	16,2	1,15
Кокс і напівкоксове вугілля	21,54	1,37
Оброблені тваринні та рослинні жири; воски тваринного та рослинного походження; нехарчові суміші або продукти з тваринних або рослинних жирів та олій	26,54	1,16
Чавун і губчасте залізо	11,59	0,49
Зливки, первинні форми заліза, сталі та напівфабрикати з них	35,27	0,73
Плоский прокат заліза та нелегованої сталі	11,91	1,15
Бруски, стрижні, кутки та спеціальні профілі заліза, сталі	11,47	1,36
Рейки та залізничні будівельні матеріали із заліза та сталі	13,26	1,52
Залізничні транспортні засоби та супутнє обладнання	32,82	1,29

Джерело: За даними UNCTAD

Тобто знову бачимо: переваги – у сировинних товарах.

Великою мірою саме ті товари, у яких Україна має перевагу, і становлять основу нашого експорту до ЄС – зернові, чорні метали, насіння соняшнику та соняшникова олія. Присутні також виявлені порівняльні переваги в таких групах товарів: м'ясо та м'ясні заготовки, молочні продукти та пташині яйця, овочі та фрукти, цукор, цукрові заготовки та мед, кава, чай, какао, спеції та заготовки з них, корми для тварин, тютюн і тютюнові вироби, корок і деревина, оброблені тваринні та рослинні жири; воски тваринного та рослинного походження; нехарчові суміші або продукти з тваринних чи рослинних жирів та олій, неорганічні хімікати, вироби з корка і дерева (крім меблів), папір, картон і вироби з паперової маси, паперу, картону, інші транспортні засоби[16].

Для оцінки економічних наслідків від ЗВТ Україна – ЄС використано економіко-математичну модель, доопрацьовану для задоволення потреб цього дослідження на базі обчислювальної моделі загальної рівноваги. Рівновага у моделі досягається прирівнюванням загальної пропозиції товарів і послуг в економіці та загального попиту на них. Зазначена економіко-математична модель ґрунтується на основних макроекономічних принципах.

Параметри та змінні цієї моделі подають у вигляді системи рівнянь. Модель враховує систему балансів національної економіки, у складі:

- системи національних рахунків, включаючи таблиці «витрати- випуск» (міжгалузевий баланс);
- натурально-вартісних балансів пропозиції та використання найважливіших видів продукції;
- зовнішньоторговельного балансу тощо;
- балансів фінансових ресурсів;
- балансу доходів і витрат населення.

З боку пропозиції модель представлена у 38 агрегованих секторах відповідно до даних таблиць «витрати-випуск» і виробництва в Україні. У процесі виробництва використовують і первинні ресурси (капітал і робоча сила), і проміжні. Згідно з цією моделлю майже всі фактори виробництва мобільні через систему міжгалузевих зв'язків. Результати виробництва можуть мати і експортну

спрямованість, і бути зорієнтовані на внутрішній ринок. Тимчасом як товари і послуги, доступні для внутрішнього споживання, формують за рахунок імпорту товарів і послуг та внутрішнього виробництва[10, с. 191].

З боку попиту модель розрізняє державне, інвестиційне та проміжне споживання, а також кінцеве споживання домогосподарств. Важливим припущенням у побудованій економіко-математичній моделі є те, що загальні інвестиції дорівнюють сумі всіх заощаджень (і державних, і 27 приватних). Крім того, за допомогою корегування рівня трансфертів домогосподарствам забезпечують збалансування бюджетної системи, на яку чинитимуть негативний тиск втрати надходжень від шоків. Для оцінки впливу на види економічної діяльності також використано метод міжгалузевого балансу. Це дало змогу оцінити не тільки прямий вплив, а й вплив із використанням міжгалузевих зв'язків. Крім того, зазначені розрахунки дали змогу оцінити вплив кожного виду економічної діяльності не тільки на економічне зростання в цілому, а й визначити збільшення обсягів виробництва в окремому виді економічної діяльності, що створюватиме додатковий попит на продукцію суміжних секторів, у результаті чого створюватимуться умови для зростання обсягів випуску та ВВП інших видів економічної діяльності[11].

Розділ 3. Пріоритетні напрями розвитку співпраці в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Європейський Союз на сьогодні є головним торговельним партнером України, до нього спрямовується 32,1 % українського експорту. Однак зростання цього показника у 2014 р. порівняно з 2013 р., є незначним – лише 5,2 %.

Послідовна імплементація положень Угоди має суттєво спростити налагодження ділових контактів як у торговельній, так і в інвестиційній сфері, надати можливість ефективного захисту інтересів українських експортерів на європейському ринку й водночас суттєво обмежити можливості захисту внутрішнього ринку України. Саме в цьому вбачаються основні потенційні можливості та ризики реалізації Угоди для України.

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2015 р. Україна втратила 3 позиції й опустилась із 76-го (у 2014 р.) на 79 місце серед 140 країн світу [7]. Вже багато років поспіль рейтинг очолюють Швейцарія та Сінгапур. До десятки найконкурентоспроможніших увійшли також США, Німеччина, Нідерланди, Японія, Гонконг, Фінляндія, Швеція та Великобританія. Тому навіть отримавши спрощений доступ до європейського ринку можна сподіватися на вигоду від цього у випадку, коли наша продукція буде там конкурентоздатною[12].

Зміцненню конкурентоспроможності національної економіки має сприяти розвиток вітчизняного підприємництва. Статтею 379 Угоди передбачено співробітництво сторін для впровадження стратегій розвитку малих і середніх підприємств (МСП) на принципах Європейської хартії малих підприємств, удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності МСП, впровадження досвіду інноваційного підприємництва.

Положення Угоди можуть бути використані для отримання фінансової та методичної допомоги щодо адаптації української системи звітності до європейських стандартів, уніфікації податкової та статистичної звітностей із

міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, що значно покращить умови взаємної торгівлі між Україною та ЄС.

Угода має сприяти розвитку інноваційного підприємництва, яке є однією з важливих конкурентних переваг країн ЄС. Конкурентоспроможність МСП може бути покращена за рахунок поширення їх кластерної організації, оскільки кластери традиційно розглядаються у практиці ЄС як інструмент підвищення конкурентоспроможності. Кластерна модель широко застосовується для організації інноваційного підприємництва. Спираючись на Угоду, Україна може звернутися за допомогою до ЄС для надання методичної підтримки реалізації виходу українських МСП на ринки ЄС, утворення експортних консорціумів, експортоорієнтованих кластерів, державних інституцій фінансової та організаційної підтримки експортерів [14, с. 6].

З огляду на двосторонній напрям дії Угоди про зону вільної торгівлі існує загроза конкуренції на внутрішньому ринку товарів і послуг, оскільки ціни на імпортовані в Україну з ЄС товари, послуги, сировину зменшаться внаслідок скасування ввізних мит. Звісно, конкурентоспроможність країн ЄС є значно вищою, тому можна очікувати вплив європейських товарів і послуг на український ринок. Для пересічних громадян ця ситуація має бути виграшною, оскільки продукти й послуги мають бути якіснішими та дешевшими. Для держави й українським підприємствам ця ситуація буде загрозливою, оскільки наші товари та послуги через низьку конкурентоспроможність не будуть реалізовані ні на європейському ринку ні на внутрішньому.

Для українських виробників Угода дає змогу зробити торгівлю на європейському ринку простішою та дешевшою. Після імплементації Угоди в Україні мають покращитися правила конкуренції, спростяться умови руху капіталів. Очевидно, що ці переваги мають сенс лише для підприємств, які працюють легально. Переваги Угоди можуть ще довго залишатися нереалізованими для українських підприємств, якщо вони будуть працювати, використовуючи тіньові схеми. На сьогодні близько 40 % економіки України

працює в «тіні» [14, с.197]. Відсутність ефективних реформ в умовах воєнного конфлікту на Сході сприяє лише розвитку нових тіньових схем.

Зміни у торгівлі між Україною та ЄС у результаті дії Угоди будуть поступовими й залежатимуть певним чином також від успіхів України в адаптації свого законодавства до законодавства ЄС. Незважаючи на тарифну лібералізацію, перешкодою для виходу українських товарів на ринок ЄС залишаються саме нетарифні бар'єри. Мається на увазі різниця у технічних регламентах, стандартах, системах оцінки відповідності, системах контролю якості та безпеки продукції, а також у підходах до функціонування ринку як такого. Тому Україна, насамперед, має привести свою систему технічного регулювання у відповідність до європейської. Це дасть змогу нашим підприємствам не витратити час та кошти для проходження обов'язкової сертифікації на території ЄС, адже це можна буде робити в Україні.

За умовами Угоди між експортом тваринницької й промислової продукції є різниця. У випадках із продукцією тваринного походження українські виробники можуть експортувати до ЄС тоді, коли українські органи влади здатні перевіряти та засвідчувати відповідність продукції українських підприємств вимогам ЄС. До промислової продукції застосовується технічне законодавство, яке передбачає сертифікацію. Виробник промислової продукції може поїхати до ЄС й, пройшовши випробовування, отримати сертифікат відповідності, на основі якого наноситься маркування CE [15, с.140].

Конкурентоздатність й успіх на європейському ринку буде залежати насамперед від самого підприємства чи конкретного приватного підприємця. Зростання кількості гравців на нашому ринку має сприяти підвищенню рівня його ділової культури, здатності до засвоєння нових знань та методів роботи, прозорій діяльності, вивченню англійської мови тощо.

Вітчизняні виробники отримують унікальні можливості завдяки імplementації Угоди про асоціацію, але вони можуть бути реалізовані лише у випадку коли держава прикладе максимум зусиль щодо створення сприятливого бізнес-середовища. Умови ведення бізнесу мають максимально сприяти його

виходу з «тіні» та здійсненню зовнішньоторговельних операцій у легальний спосіб, оскільки від суто формальної їх адаптації до європейських стандартів буде мало зиску як економіці, так і держбюджету.

Угодою про асоціацію передбачено тісну економічну інтеграцію та програму реформ, які мають допомогти Україні удосконалити бізнесовий клімат країни, збільшити інвестиції, а також розв'язати серйозні макроекономічні проблеми, з якими країна зіштовхнулася, а також надати Україні найкращу можливість стати справжньою європейською країною. Створення зони вільної торгівлі торкнеться, насамперед, експортерів української продукції, проте масштабна гармонізація законодавства, технічних регламентів, санітарних та фітосанітарних норм згодом стосуватиметься тих, хто продає продукцію навіть виключно на внутрішньому ринку [10, с.193].

Варто наголосити, що Угода передбачає чіткі строки, в рамках яких Україна повинна запроваджувати необхідні законодавчі та інституційні зміни, хід та ефективність яких прискіпливо моніторитимуть ЄС та міжнародні донори.

За деякими розрахунками, у довгостроковій перспективі ЗВТ+ між Україною та ЄС забезпечить зростання ВВП України на 0.5% щороку, а також загальне підвищення добробуту громадян на 1.2% на рік. Що стосується економічних показників, обсяг експорту до ЄС має зрости приблизно на 6.3%, обсяг імпорту товарів з ЄС – збільшитися на 5.8%, а середня заробітна плата в Україні - зрости на 5.5%.

Визнання української продукції на такому великому та цікавому для всіх держав світу ринку, як ЄС, автоматично означає спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн. Водночас, зона вільної торгівлі з ЄС не означає автоматичного збільшення експорту та пожвавлення торгівлі. Вільна торгівля з ЄС – це можливість: виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу; конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України; збільшення кола потенційних споживачів української продукції; знайти нових партнерів та диверсифікувати свої експортні потоки з метою мінімізації ризиків у

разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД; спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС; зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фіто санітарних заходів [5].

Також угода не містить жодного посилання на перспективу членства України в ЄС.

ЗВТ – це лише стимул підняти рівень конкурентоспроможності своєї продукції, замислитись про нові технології на виробництві, модернізувати його, підняти свої послуги та сервіси на вищий рівень.

Наближеність України до великого ринку збуту, яким є ЄС, наявність сировини, з якої можна виготовляти товари для експорту, нульове експортне мито в ЄС для великої кількості української продукції – це ті безумовні переваги і можливості, які потенційно можуть принести українській економіці значні прибутки.

Однією з головних причин, чому Україна не може скористатися перевагами у торгівлі з ЄС – відсутність того асортименту товарів, на які в країнах Євросоюзу є стабільний попит. Це наслідок деградації нашого промислового виробництва.

Можна говорити про лібералізацію тарифів, змінюватимуться тарифи з обох сторін, зростатиме доступ до ринку, але для того, щоб відчутти реальний вплив зони вільної торгівлі з ЄС на економіку України потрібно 5 – 10 років.

Зона вільної торгівлі, з одного боку, розширює доступ українських товарів та послуг до потужного ринку ЄС, полегшує доступ європейських інвестицій в Україну. Однак, з іншого боку, полегшений доступ імпорту високоякісних товарів і послуг з ЄС в Україну створює додаткову конкуренцію українським виробникам[6].

Дехто стверджує, що Україна буде змушена скорегувати або скасувати існуючі торговельні угоди з тим, щоб виконати вимоги ЗВТ+ з ЄС, що матиме негативний вплив на відносини України з традиційними торговельними партнерами, та існуючі угоди України про вільну торгівлю базуються на тарифах і

тому преференції в торгівлі товарами, передбачені цими угодами, залишатимуться.

Перш за все, ЗВТ+ є взаємною угодою, яка відкриває українським підприємствам такі ж можливості на ринках ЄС, як і для європейських компаній – на українському ринку. Насправді, через те що відповідно до положень ЗВТ+ ЄС має відкрити доступ до свого ринку швидше, ніж Україна, протягом перших років після підписання ЗВТ+ Україна матиме кращі умови доступу до ринку ЄС, ніж ЄС матиме для доступу до ринку Україна.

Європейський Союз – це найбільший єдиний ринок в світі. Для того, щоб Україна могла легко та ефективно продавати свої товари на цьому ринку, відповідні регламенти, стандарти вимоги щодо безпечності продукції мають бути гармонізовані відповідно до вимог ЄС. Після гармонізації та впровадження ЗВТ+, більш тісна економічна інтеграція забезпечить українським товарам кращі умови доступу до ринку ЄС.

Одним з головніших наслідків ЗВТ+ для підприємств-скасування ввізного мита для більш ніж 97% усіх товарів, що експортуються з України до ЄС, включаючи сільськогосподарські товари. Тільки для 3% експорту мита не будуть повністю скасовані. Навіть для цих товарів певна частина експорту в межах тарифних квот буде здійснюватися на безмитній основі. Разом з тим, така частка обмеженого експорту є досить суттєвою[8].

Приведення українського законодавства в багатьох сферах комерційної діяльності у відповідність вимогам ЄС за програмою, визначеною у ЗВТ+, встановить графік поліпшення внутрішнього інвестиційного клімату та перехід до більш прозорих правил ведення бізнесу, які б зробили внутрішнє економічне середовище більш привабливим для іноземних та вітчизняних інвесторів. Це дозволить зменшити витрати та рівень ризику в бізнесі, а також підвищити передбачуваність інвестування в Україні.

Серед основних здобутків від укладення Угоди загалом можна виділити: покращення умов експорту до ЄС української продукції в першу чергу за рахунок

скасування увізного мита, а також зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарської продукцією.

Запровадження зони вільної торгівлі надасть додаткові переваги вітчизняним експортерам на ринку з достатньо високим захистом. Згідно досягнутих домовленостей лібералізація охоплює більш ніж 97% тарифних ліній (або більше 95% обсягу двосторонньої торгівлі між Сторонами). При цьому, скасування увізних мит ЄС по більшості товарів відбудеться вже в перший рік дії угоди (по 99% тарифних ліній). Крім того, українські експортери матимуть додаткову перевагу по товарах по яких ЄС запропонував встановлення тарифних квот. Зокрема йдеться про м'ясо свинини, курятини, цукор тощо.

Зазначені товари є чутливими для ЄС та зазвичай вилучаються з режиму лібералізації при укладенні Угод про вільну торгівлю тобто підпадають під загальний режим оподаткування при митному оформленні. Водночас в результаті переговорів Україна отримала можливість

завозити певні обсяги даних товарів без справляння увізних мит. При цьому мова не йде про обмеження обсягів імпорту, а лише про те, що імпорт зазначених товарів понад визначений обсяг підпадатиме під загальний режим імпорту, тобто оподатковуватиметься за тими ж умовами які діють для України сьогодні[9].

Зазначене сприятиме зростанню обсягів експорту товарів та послуг(найбільш помітно може зрости експорт продукції сільського господарства та харчової промисловості, зокрема кондитерської; помітно – експорт продукції текстильної та шкіряної промисловості, металургії та оброблення металу, хімічного виробництва, послуг транспорту і послуг юридичним особам).

Водночас, спостерігатиметься і незначне зростання обсягів імпорту товарів та послуг (очікується найбільше зростання імпорту продукції хімічної промисловості та машинобудування; помітне зростання – продукції харчової промисловості та сільського господарства, виробництва неметалевих мінеральних виробів, текстильної та шкіряної промисловості, інших видів виробництва, послуг транспорту та фінансового посередництва).

Але перехідні періоди скасування українських увізних мит є довшими, ніж для Європейського Союзу, та становитимуть від 3 до 10 років.

Для низки європейських товарів українське мито лише частково знизиться (на 20%-60% протягом 5 – 10 років). Також Європейський Союз відмовляється від застосування експортних субсидій на сільськогосподарські товари в торгівлі з Україною прискорення темпів економічного зростання.

Додаткове зростання очікується в основному за рахунок таких видів економічної діяльності, як сільське господарство та харчова промисловість, текстильна та шкіряна промисловість, металургія та оброблення металу, транспортні послуги, послуги юридичним особам; збільшення кількості зайнятих економічною діяльністю: приріст відносно базового рівня очікується в основному, за рахунок таких видів економічної діяльності, як сільське господарство та харчова промисловість, торгівля та ремонт, транспорт. Водночас очікується незначне зменшення кількості зайнятих у хімічній промисловості, виробництві машин та устаткування; розширення доходної частини державного бюджету[6].

З урахуванням міжнародного досвіду функціонування ЗВТ, короткострокова втрата бюджетних надходжень у зв'язку з лібералізацією митних тарифів буде компенсована за рахунок зростання інших статей бюджетних надходжень за рахунок внутрішніх податків; заохочення прямих іноземних інвестицій в Україну:

створення ЗВТ+ з ЄС стане потужним додатковим аргументом на користь прямих іноземних інвестицій у виробництво товарів чи послуг, орієнтованих на експорт до країн ЄС, використовуючи наявні конкурентні переваги української економіки;

покращення ділового та інвестиційного клімату для національних бізнес-операторів: процес адаптації законодавства в рамках ЗВТ+ та підвищення якості його імплементації матиме результатом покращення умов для ведення бізнесу в Україні в цілому; переваги для українських споживачів:

поступове усунення наявних митних тарифів та нормативно-правових бар'єрів підвищить розмаїття та якість продуктів та послуг, доступних для

споживачів. Окрім цього, конкурентний тиск, що його породжуватиме лібералізація доступу до ринків, спонукатиме до спеціалізації, в такий спосіб стимулюючи інновації та знижуючи вартість виробництва;

відмова ЄС від застосування експортних субсидій в торгівлі з Україною.

Крім цього, результатом завершення адміністративних реформ, які мають бути впроваджені для реалізації зобов'язань України за Угодою, буде підвищення ефективності роботи системи державного управління у сфері безпеки харчових продуктів та приведення її у відповідність до вимог ЄС. Реформування сфери технічного регулювання призведе до прийняття та впровадження технічних регламентів на конкретну промислову продукцію, які базуються на основних положеннях актів ЄС; створення відповідної інфраструктури призначених органів з оцінки відповідності та до оснащення випробувальних лабораторій і здійснення їх акредитації, а також до модернізації виробництва для забезпечення випуску продукції згідно з вимогами технічних регламентів. Це, в свою чергу дозволить вітчизняним виробникам на рівні конкурувати з їх європейськими контрагентами[10, с.192].

Разом з цим, розвиток в Україні системи захисту географічних зазначень, передбаченої положеннями Угоди, а також залучення досвіду та ресурсів Євросоюзу призведуть до розбудови системи позначення товарів, що підкреслюватиме національну ідентичність продукції українських виробників на внутрішньому та світовому ринках, поширенню позитивного іміджу держави як виробника особливих за своїми якостями продуктів та, як наслідок, полегшення збуту та експорту завдяки репутації.

Важливе значення для українських експортерів (виробників товарів) до країн ЄС також будуть мати положення щодо застосування правил походження Європейського Союзу, що забезпечить двосторонню кумуляцію походження між Україною і ЄС. Згідно з домовленостями щодо положень Угоди в частині руху капіталу та платежів передбачено гарантування вільного руху капіталу, пов'язаного з прямими інвестиціями, здійсненими відповідно до законодавства країни, а також пов'язаного з торговельними кредитами. Імплементация положень

Угоди також сприятиме зміцненню зв'язків у сфері торгівлі, навколишнього природного середовища і соціальної політики та практики для подальшого сприяння цілям розширення торгівлі між Україною та ЄС, врахуванню та взаємоузгодженню економічних, соціальних та екологічних інтересів у розвитку держави та суспільства.

Отже, потенційними перевагами створення поглибленої зони вільної торгівлі України і ЄС є:

- сприяння подоланню наслідків світової фінансово-економічної кризи(через поживлення експортної діяльності, припливу інвестиційних ресурсів, використання європейського досвіду антикризових програм і кредитів ЄС);
- надання додаткового прискорення темпам зростання ВВП;
- поліпшення структури експорту і сальдо платіжного балансу України;
- покращення розвитку експорт орієнтованих галузей (металургії, хімічної промисловості, сільського господарства), рибної і легкої промисловості;
- зростання надходжень іноземних інвестицій;
- одержання доступу до передових високих технологій;
- поліпшення доступу до якісніших і дешевших товарів і послуг;
- прискорення зростання добробуту населення[12].

До ризиків створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною і ЄС належать:

- посилення конкуренції з підприємствами ЄС на ринку України;
- банкрутство неконкурентоспроможних підприємств;
- збільшення витрат українських підприємств на адаптацію до стандартів і норм ЄС (стандартів продовольчої безпеки, директиви REACH тощо);
- збільшення витрат на адаптацію законодавства України щодо законодавства ЄС;

-закріплення переважання сировинної та низько технологічної продукції в структурі товарного експорту України;

-зростання від'ємного сальдо в торгівлі між Україною та ЄС[5].

Висновки

Отже, Угода про політичну асоціацію й економічну інтеграцію між Україною та ЄС, в основі якої лежить зона вільної торгівлі – це лише інструмент, а ефективність його використання залежить від рівня державно-приватного партнерства та, безумовно, передбачає створення сприятливого бізнес-середовища, в якому вигоду отримають не лише європейські, а й наші вітчизняні підприємства та пересічні громадяни.

Європейський Союз на сьогодні є головним торговельним партнером України.

Зміни у торгівлі між Україною та ЄС у результаті дії Угоди будуть поступовими й залежатимуть певним чином також від успіхів України в адаптації свого законодавства до законодавства ЄС.

Отже, потенційними перевагами створення поглибленої зони вільної торгівлі України і ЄС є:

- сприяння подоланню наслідків світової фінансово- економічної кризи(через поживлення експортної діяльності, припливу інвестиційних ресурсів, використання європейського досвіду антикризових програм і кредитів ЄС);

- надання додаткового прискорення темпам зростання ВВП;

- поліпшення структури експорту і сальдо платіжного балансу України;

- покращення розвитку експорт орієнтованих галузей (металургії, хімічної промисловості, сільського господарства), рибної і легкої промисловості;

- зростання надходжень іноземних інвестицій;

- одержання доступу до передових високих технологій;

- поліпшення доступу до якісніших і дешевших товарів і послуг;

- прискорення зростання добробуту населення.

До ризиків створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною і ЄС належать:

- посилення конкуренції з підприємствами ЄС на ринку України;
- банкрутство неконкурентоспроможних підприємств;
- збільшення витрат українських підприємств на адаптацію до стандартів і норм ЄС (стандартів продовольчої безпеки, директиви REACH тощо);
- збільшення витрат на адаптацію законодавства України щодо законодавства ЄС;
- закріплення переважання сировинної та низько технологічної продукції в структурі товарного експорту України;
- зростання від'ємного сальдо в торгівлі між Україною та ЄС.

Створення поглибленої та всеохоплюючої ЗВТ з ЄС, безумовно, буде в економічних інтересах країни. У випадку імплементації поглибленої та всеохоплюючої ЗВТ, яка передбачає скасування більшості ввізних мит та зниження нетарифних обмежень, зростання добробуту складе 12,3% у довгостроковій перспективі.

Експортери України отримають ширший доступ до великого й стабільного ринку, тоді як українські компанії зможуть імпортувати передові інвестиційні товари за нижчими цінами, тим самим підвищуючи свою конкурентоспроможність, а споживачі зможуть користуватись більшим вибором товарів за відносно нижчими цінами.

Запровадження торговельних обмежень Росією, без сумніву, матиме негативний вплив на економіку України. Але вигреш від створення ПВЗВТ з ЄС дозволяє повністю нівелювати цей вплив у довгостроковій перспективі.

Моделювання сценарію запровадження автономних торговельних преференцій ЄС показало, що хоча запровадження АТП є важливим та позитивним кроком у короткостроковій перспективі, з точки зору довгострокової перспективи збереження цього режиму торгівлі з ЄС не є економічно вигідним для України, якщо порівнювати з перспективою створення повноцінної ПВЗВТ.

Одностороннє скасування ввізних мит ЄС, як передбачається, у довгостроковій перспективі підвищить добробут населення лише на 1,1%, що на порядок нижче, аніж вигреш у випадку ПВЗВТ. Вищі темпи приросту експорту

порівняно з темпами приросту імпорту в усіх сценаріях, які моделюють вплив ПВЗВТ, дозволяють зробити висновок, що створення ПВЗВТ сприятиме поступовому скороченню дефіциту зовнішньої торгівлі товарами України.

Основний вигравш від лібералізації торгівлі, отримають легка промисловість, сільське господарство, харчова промисловість, а також виробництво електричного устаткування. Натомість машинобудування та металургія не отримають вигравшів від лібералізації торгівлі з ЄС та стикнуться з ризиком дефіциту факторів виробництва. Нівелювати ці ефекти буде можливо за рахунок підвищення ефективності виробництва.

Аналіз впливу ПВЗСТ на різні соціальні верстви населення дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, усі категорії домогосподарств виграють від створення ПВЗВТ, навіть за умови запровадження торговельних обмежень Росією. По-друге, темпи приросту добробуту відрізнятимуться для різних категорій домогосподарств, що означатиме збільшення соціального розриву. Це стосуватиметься в першу чергу питання бідності: приріст добробуту небідних домогосподарств становитиме 10,2% кум. у довгостроковій перспективі, тоді як приріст добробуту бідних домогосподарств становитиме 8,9%.

Водночас, завдяки очікуваним високим темпам приросту сільського господарства в рамках ПВЗВТ спостерігаються дуже близькі показники приросту добробуту для домогосподарств, які розташовані у сільській та міській місцевостях. Таким чином, результати цього дослідження ще раз підтверджують переваги створення Україною поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС, навіть за умови погіршення торговельних відносин з Росією.

Список використаних джерел:

1. Кулицький С. Питання трансформації української зовнішньої торгівлі на сучасному етапі [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 23. – С. 49–59.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ivu/ivu_u/ivu0116.html
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ives/ives_u/ives0616_u.htm
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/maps/geografichna-struktura-importu-tovariv-za-2013-rik>
5. Акуленко Любов. Початок режиму вільної торгівлі з ЄС. Які зміни чекають на український бізнес / Любов Акуленко, Олександра Бровко, Вікторія Микуляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/26/7041241/>
6. ЄС – Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf
7. Тищук Т. Рух до Європи в «тіні» / Т. Тищук // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – № 41. – 30 жовт.– С. 4.
8. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?artid>
9. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>.
10. Бояр А.О. Зона вільної торгівлі з європейською спільнотою: досвід третіх країн і Україна/А.О.Бояр//Актуальні проблеми міжнародних відносин.-К.,2008.- Вип.81.Ч.2.-С.190-196.

11. Угода про асоціацію між Україною та ЄС (анотація основних розділів Угоди). Міністерство Закордонних справ України
12. Урядовий портал
13. Бабанін О.С. Проблеми і перспективи формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Стратегічні пріоритети, №4(13), 2009 р.- 6 с
14. Вплив створення зони вільної торгівлі з ЄС на економіку України. Аналітичне дослідження/ Міжнародний центр перспективних досліджень – Київ, 2013. – 197 с.
15. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління /Бетлій О., Риженков М., Кравчук К.,Кравчук В.,Коссе І.,Галько С.,Науменко Д., Мовчан В.,Бураковський І.,Кузнецова Г. — К., «Альфа-ПК» 2014. — 140 с.
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>